

(המשך מעמוד 7)

בשביל האיש הקטן היתה זאת מכתמות נפשית. בכל ימי חייו מסור לבן גוריון אישית כמו כלב שמירה. למענו היה מוכן לעשות כל מעשה ניבוי — ולא פעם אף עשה זאת. מעולם לא פיקפק הזקן בנאמנותו, ביושרו ובכשרו המיקצועי. עתה חוסל הכל במחירי.

כמו אנשים רבים בהיסטוריה, שהקדישו את חייהם לביסוס שלטון היחיד של מנהיג נערץ, למד גם האיש הקטן לדעת כי מנהיגים נעוצים הם תמיד כפויי טובה. לא נותרה לו ברירה, אלא להתפטר.

„יוניטוד פרס” מתקיף

כך נחל פרס את ניצחונו הראשון. אך הוא לא היה סופי. גדרו קמה חזית רחבה של ותיקי מפא”י, שהבינו כי הפעם הגיעו מים עד נפש, וכי זו ההזדמנות האחרונה לבלום את פרס. מנהיגת חזית זו היתה גולדה מאיר, שמשדרה נוגע במישורן בשטח הסמכויות של הממונה. לכן לא הצליח פרס עדיין להשתלט סופית על העמדה, עלידי מינוי אחד מנאמני האישים לממונה החדש. לפי שעה נישאר במישרה זו ממונה זמני.

חמור מכך: האיש הקטן התפטר, אך לא חוסל. עוד נשארה לו האפשרות לנקום את נקמתו ולערער את מעמדו של פרס.

על כן פתח פרס בשבועיים האחרונים כביוב נופף. היעדים: לחסל את האיש הקטן סופית, לשבור את חזית יריביו, למגר את גולדה — ואם אפשר, לחסל גם אותה סופית.

קופת המימון היתה גדולה, וכל הקלפים הונחו על השולחן. המהלך הראשון נעשה מעל עמודי הארץ. הכלי: נפתלי לביא, בעבר אחד העיתונאים של האיש הקטן, שקפץ ברגע המכריע מעגלת הממונה המנוצח על עגלת סגן-השר המנוצח. עתה היה כלי של פרס.

ביום חמישי, 2 במאי, פירסם לביא בראש העמוד הראשון של הארץ ידיעה סנציונית ביותר על פגישה של האיש הקטן עם אנשימפא”י בקיבוצים: „הממונה מסביר פרישתו לחברי קיבוצים ממפא”י הודיע לביא: „כפי שנודע לי ממשותפי פגישה זו, שהתחייבו לשמור בסוד את תוכן השיחה החופשית שהתנהלה עם הממונה, טען הממונה כנגד גורמים רמימעלה ביותר, שהביאו להתפטרותו...”

הפגישה היתה סודית. מי היה מעוניין בפירוט, ובהצגתה כניסיון להשמיץ את בן גוריון עלידי מפירת אינפורמציה סודית ביותר? רק איש אחד: שמעון פרס. ואכן, למחרת היום הוזן כלי אחר, שזהותו ברורה עוד יותר. ישעיהו בן פורת, אחת המימיות החלשות ביותר ברשת העיתונאים של פרס, כתב ביום שישי ידיעות אחרונות מאמר תחת הכותרת: „מערכתו התמונה של הממונה”. הממונה לשעבר, שלימד את פקודיו במשך עשרים שנה... את פשר השתיקה — דווקא הוא התחיל לדבר, להסביר, לבאר... המשך הכתבה: התקפה חריפה על הממונה, העוזר לתאר את שמעון פרס כ„דמות מלצותית”.

המשך: מאמר ראשי של הארץ, ביום ראשון, המגנה בחריפות את הממונה, והמאשים אותו בניסיון להטיל את מרותו על הממשלה והכנסת. „הממונה על שרותי הבטחון הצליח לרכוש לעצמו השפעה מרחיקת לכת מדי על ניהול העניינים הגדולים של המדינה... טוב וחשוב שניצלנו מסכנה זו.”

התקפת-נגד מוחצת

אלם מערכה זו לא נשארה חדיצדדית. לפתע החלה התקפה נגדית חריפה — ודווקא מאל מעלי מעריב. כמו בפרשת לבון, הפתיע מעריב גם הפעם, בהתייצבו נגד פרס. מאחר שפרס סומך על מעריב בשאר ימות השנה, נראה לו הדבר כמעט כנעיצת סכין בגבו. כבר ביום חמישי, יום התחלת ההתקפה, הודיע מעריב בעמוד הראשון: הממונה התפטר מפני ש„הוגים שונים ניסו להבאיש את ריחון” הוגים: פרס ושות’.

ביום ראשון, 5 במאי, החלה התקפת-הנגד האמיתית. הכריז אורי דן, בעמוד הראשון של מעריב: „המטע נגד המדענים בקאהיר הופסק כתוצאה מפעולת קבוצת-לחץ” את המילים „קבוצת לחץ” שם דן בפי הממונה עצמו, כשהכונה הברורה לראשי מערכת הבטחון. מלבד העולם הזה, לא העז עדיין איש להשתמש במילים כאלה להגדרת הצמרת הבטחונית. דן לא הירפה מן ההתקפה אף לרגע. ביום שני הודיע כי „הממונה לשעבר הדגיש כי העובדות בנוגע לייצוג נשיא-השטחה עלידי גרמנים במצרים הוכחו למעלה מכל ספק... לכן אי אפשר היה לצפות ממנו כי יסכים לקבל את הקו החדש של בן גוריון...”

באותו יום פירסם מעריב מאמר ראשי, בו הגן בשצף-קצף על הממונה, תחת הכותרת: „מי מתוונן בפרשה חדשה”

ביום שלישי טען דן (והובן כי הדבר בא מפי הממונה) כי עובדי השגרירות הגרמנית בקאהיר הם אנשי ס”ס לשעבר. הנאשמות ההדדיות, ההדלפות האמיתיות והמבוימות, הפרובוקציות והפרובוקציות הנגדיות, מילאו את העיתונים, העלו את המתח בחוגי הצמרת. תחת להתקיף, החל פרס להיות מותקף. התלונן בן פורת שלו בצדק: „דבר אחד הוא אם עסקן מדיני או עיתונאי יוצא בהאשמה גלויה או ניסרת נגד טען שר-הבטחון. דבר אחר הוא אם הממונה לשעבר, היודע יותר מכל אדם אחר במדינה זו, על כל אישיה ופרשיותיה — מטיל האשמות מסוג זה...”

אולטימטום לגולדה

על כן גויים דויד בן גוריון אישית. ביום חמישי האחרון כינס מסיבת-עיתורים סודית, שהוקדשה כליכולה להתקפה על פירסומי אורי דן במעריב, ובהפרכת גילויי העולם הזה. הכהשמות לא הגיעו אל גבולות האבסורד בלבד — הן עברו גבול זה לאורך כל החזית.

טען בן גוריון: לא נכון הוא שמעון פרס יזם את המסע נגד המדענים. לא נכון הוא שפרס דרש להפסיק אותו. אין חיכוכים רציניים בין משרד-החוץ לבין משרד-הבטחון. ולראייה: „אילו היו חיכוכים כאלה, היה אחד משני השרים — שרת-החוץ או שר-הבטחון — מתפטרים.”

היה זה רמז גלוי — אולטימטום ברור כלפי גולדה מאיר להיכנע לפרס או להסתלק. למחרת היום, ניסרה רק שאלה אחת ברחבי הצמרת: האומנם תפי תלך גולדה?

בעיתונות הלכו ורבו השמועות שאומנם החליטה להתפטר. היו שראו בכך אזהרה אחרונה של גולדה. אך זהות העיתונאים, שחתמו על הידיעות בדבר ההתפטרות, לימדה את ההיפך: השמועות באו ישר מן המיטבח העיתונאי של פרס. היתה זאת שוב פרובוקציה, במטרה לחזק את גולדה לקיר, להכריח אותה להיכנע ולהסתלק.

כי פרס ידע שהפעם נאלץ בן גוריון לתת לו גיבוי מלא, כדי לפתוח את פי האיש הקטן. על כן החליט לנצל את ההזדמנות, לסלק את גולדה והממונה גם יחד, לשום את ידו לא רק על כל שרותי-הבטחון, אלא גם על משרד-החוץ, באמצעות אבא אבן הסריהישע.

לבון נפל מעל שברגע המכריע נימנע מלהילחם. השבוע היתה השאלה: האם תילחם גולדה? האם תוכל לסמוך על המיכת החתיקים? האם לא יבגדו בה, כפי שהיא עצמה בגדה בלבון? או שמא תיכנע בשקט, תתפטר — ותסיר מחסום נוסף מדרכו של שמעון פרס על השלטון המחולט?

התביעה אינה מעוניינת — אך דווקא הסניגור

מישפט

שפיגל

לא היו מיעודים לו באופן פרטי, אלא לי קופת המפלגה הדתית הלאומית, לה שייך משרד-הבריאות. אלא שגם במפלגה הדתית קיימת ביקורת לגבי סכומים אלה, שבקב לתם רואה החוק עבירה פלילית. האיש אשר לו נועד תפקיד הביקורת על הכנסה זו, היה עורך-הדיון ירקוני. בצורה זו מוסר ברת שייכותו לפרשה.

נקודה זו טרם עלתה במפורש במסגרת הדיון המשפטי, אך אין זה מן הנמנע, כי תועלה כבר בישיבות הקרובות, כאשר יקראו ירקוני ושפיגל למסור את עדותם מעל הדוכן.

קרן משרד-הבטחון

בר אחד ברור כבר עתה: אין בי דעת ההגנה להגביל את פרשת-השוחד למסגרת המפלגה הדתית הלאומית. כי השוחד איננו מוגופול בילעדי של מפלגה מסוימת אחת (גליונות העולם הזה, המכיר לים עובדות המוכחות זאת, נמצאים גם בתיקיהם של פרקליטי הסגוריה). רמז על כיוון זה בקו ההגנה ניתן בחקירה הנגדית שניהל עורך-הדיון יצחק טוניק, נגד העד מיכאל פרי.

עורך-הדיון טוניק: אתה שותף במשך רד התיכנון מזה שנתיים? מיכאל פרי: כן. לפניכן עבדתי בי אותו משרד, בערך עשר שנים, כמהנדס.

אודמו הרחוק והבלתי-נזות של בית משפט השלום בתל-אביב, הולכת ונחפת, מידי יום ביומה, הפרשה אשר הסי עירה לפני כמה חודשים את המדינה כולה. פרשת שפיגל (העולם הזה 1324 והלאה), פרשת השוחד הגדולה ביותר בהיסטוריה של המדינה, מוארת מכל צדדיה: צינורות השוחד, פעולת המשטרה היסודית, והפסיקת החקירה ברגע שזו החלה להתפשט בחוגים רחבים מדי.

העדויות בונות, נידבך אחר נידבך, את סיפור המתח. מבצע לסדקים יכול המאין באולם, ללמוד, מלבד הטכניקה של בניין קנונית שוחד, גם את הדברים שעליהם אין מדברים במפורש במהלך המשפט.

גירסת התביעה

כבר בשבוע הראשון הצטיירה תמונה מדויקת של ההתרחשויות, שהביאו למעצרה והעמדתם לדין של ארבעת הנאשמים: סגן המנהל-הכללי של משרד-הבריאות, יהודה שפיגל, קבלן-הבניין שלמה גור, שותפו יהודה יראוני, ועורך-הדיון התל-אביבי שלמה ירקוני.

גירסת התביעה מסכמת את הפרשה בצורה ברורה: יהודה שפיגל, אדם בעל עמדת מפתח במשרד-הבריאות, ניצל את עמדתו לשם קבלת שוחד. סייעו לו בכך קבלני הבניין גור ויראוני, אשר שימשו כמתווכים, בשיתוף מלא עם עורך-הדיון ירקוני.

השוחד, בסכום של 150 אלף לירות, נדרש ממשרד האדריכלים רכטר-זרחי-פרי, כתמור רה עבור קבלת עבודת התיכנון של בית החולים הממשלתי בתל-גיבורים, אשר בנייתו צריכה לעלות, לפי אומדן, כשלושים מיליון לירות. האדריכלים סרבו להצעה, פנו במקום זה למשטרה. לפי הוראות קציני אגף-החקירות של מחוז תל-אביב, חידשו האדריכלים את מגעם עם אנשי משרד-הבריאות. הם איפשרו את מעצרו של המתווכים, ממש בעת ביצוע התשלום הראשון של השוחד, בסך 30 אלף לירות, שהתקיים בפגישה משולשת של זרחי, פרי ויראוני, בקפה ורה בתל-אביב, ב-16 בינואר 1963. הפרשה עצמה, ולו גם לפי גירסת התביעה בלבד, מהווה את אחת השערוריות הדגולות שהתרחשו במדינה. ראשית, גובה השוחד בו דובר, המגיע לעשרות אלפי לירות. שנית, מעמדם של האנשים המעוררים בהפרשה. אך לפי ספור התביעה זהו הדגול: מכאן ואילך חייבת הפרשה להשאר בגבולות הרגילים של קבלת שוחד פרטי.

מקום בתמונה

ל תכן כי הפרשה הייתה נשארת, אומנם, באותם הגבולות אותם ניסתה הד תביעה לצייר. אך היו כאלה שהיו מעוניינים לפרוץ תחומים מלאכותיים אלה. כי מול נציגי התביעה, פרקליט מחוז תל-אביב אליעזר לייבסון, התייצבה סוללת סגנוריה שהורכבה מטובי עורך-הדיון הפליליים: ארי דין שררון, יצחק טוניק, דוב מילמן ויצחק אדרת.

במשך השבוע הראשון למשפט, הספיקה התביעה להעלות אל הדוכן המישה עדים, שהיו חלק קטן מתוך רשימת עדים ארוכה. אבל כבר בביקרה הנגדית של הסגנוריה התברר, כי מה שאין התביעה מעוניינת לגלות — תגלה ההגנה. היה ברור שיש הרבה מה לחשוף.

למשל: מהו מקומו המדויק של עורך-הדיון ירקוני בכל הפרשה? ממת גזקקים לתיתכו של עורך-הדיון בקבלת שוחד, כי שעה שפרשות מסוג זה מתנהלות בסודיות מחוללת, תוך שיתוף מינימלי של אישים? לפי טענת ההגנה החסבר פשוט והגיוני: סכומי הכסף שהגיעו לשפיגל כדמי שוחד,



פרי בחצר בית-משפט השלום, כשהוא הולך לישיבה שלושה ימים רצופים. את עדותו, שנימשכה שלושה ימים רצופים.